

TANULMÁNYOK

Birtalan Ágnes

Ligeti Lajos és a Kőrösi Csoma Társaság

„... *tévedéseikből okulni akarunk ...*”¹

2022-ben Ligeti Lajos (1902–1987), a sokoldalú orientalista születésének 120. évfordulóján számos, a kiváló tudós munkásságához méltó eseménnyel tiszteltünk emléke előtt, és több olyan kiadvány is készült, melyek szellemi hagyatékának aktualitására és fontosságára hívják fel a figyelmet. Jelen tanulmányban egy olyan kordokumentumot kívánok bemutatni, amely a magyar orientalisztika egyik legrégebben működő és sokféle feladatot ellátó intézménye, a Kőrösi Csoma Társaság újjászervezéséhez (1968–1969) kapcsolódik, és amely elsődleges forrásul szolgál annak történetéhez. A Társaság céljainak, működési területeinek és eredményeinek teljes körű feltárása egy önálló monográfia feladata lesz a jövőben, amely részletesen kitér azokra a történeti, politikai és társadalmi összefüggésekre, melyek meghatározták, korlátozták vagy éppen befolyásolták annak tevékenységét. Az írott források mellett a visszaemlékezésekre épített kutatás (*oral history*) és az így létrejövő adatbázisok megfelelő módszertanú kezelése több tudományterületen is kiemelt fontosságúvá vált.² Jelen tanulmány egyik célja felhívni a figyelmet egy ilyen jellegű jövőbeli kutatás fontosságára. Az itt közzétett anyag remélhetőleg a Társaság életét ismerő kollégák emlékeiből olyan adatokat hív elő, melyek lejegyzése további értékes információkkal

<https://doi.org/10.24391/KELETKUT.2022.2.5>

¹ Idézet Ligeti Lajosnak a Kőrösi Csoma Társaság újjáalakulást követő első nyilvános ülésén elmondott beszédéből (a továbbiakban a hivatkozásokban: *Köszöntő*). A dokumentum eredeti jelzete az MTA KIK Keleti Gyűjteményben: Ligeti/62/20/12, 8 gépelt oldal. Ezúton köszönöm meg Kelecsényi Ágnesnek, a Keleti Gyűjtemény osztályvezetőjének, hogy a dokumentum kiadását engedélyezte, és Rottár Máténak, a Ligeti-hagyaték kurátorának, hogy a másolatot rendelkezésemre bocsátotta.

² Saját kutatási területemről szeretnék három példát említeni a hasonlóan a szóbeli hagyománynak és visszaemlékezéseknek szentelt adatbázisok közül: *Oral History of Twentieth Century Mongolia*. <https://www.socanth.cam.ac.uk/directory/research-clusters/citizenship-political-life/oral-history-mongolia> (2023. január 11.); *Kalmyk Cultural Heritage*. <https://www.kalmykheritage.socanth.cam.ac.uk/en/funding.php?language=en> (2023. január 11.); valamint két magyar kutató, a Mongol és Belső-ázsiai Tanszékhez is kapcsolódó Majer Zsuzsa és Teleki Krisztina projektje, melynek célja a 20–21. századi mongol buddhizmus történetéről szóló visszaemlékezések megörökítése. A gyűjtött hanganyag alapján nemrégiben jelent meg egy kötet: *Reminiscences of Old Mongolian Monks. Interviews about Mongolia's Buddhist Monasteries in the Early 20th Century*. Conducted by Krisztina Teleki. (Budapest Monographs in East Asian Studies, 10.) Budapest, 2022. Reményeink szerint a Kőrösi Csoma Társaság tagjaitól is gyűjthető hasonló, visszaemlékezéseken alapuló adatbázis, mely számos további kutatás alapja lehet.

bővíti a magyar keletkutatás e fontos intézményének a történetét, mely számos jelenleg működő egyetemi műhelyhez is több szálon kötődik.

E cikk megírásához és a további anyaggyűjtéshez az ötletet a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központhoz tartozó Keleti Gyűjteményben őrzött, négy évtizedre zárolt Ligeti-hagyaték³ rendszerezését követő kutatásaim adták. A mongol és mandzsu anyagok áttekintése mellett tudománytörténeti adatokat is kerestem, és így került elő az a gépirat, mely Ligetinek a Kőrösi Csoma Társaság újjáalakulást követő első nyilvános ülésén 1969. március 14-én elmondott köszöntőjét tartalmazza. A szöveg egyfajta bevezető, amelyben Ligeti Lajos kijelölte a Társaság céljait, és amely az aznapi felolvasó ülést előzte meg (ez utóbbi témája a maga Ligeti által tartott, *Az ujur nyelv a mongol korban* című előadás volt).

A köszöntő szöveg megvizsgálását követően áttekintettem a Kőrösi Csoma Társaság archívumában⁴ őrzött további dokumentumokat is, elsősorban a hetvenes évekre vonatkozó anyagokat, melyekből kirajzolódik, miként alakult Ligeti irányítása alatt a szervezet működése, hogyan szélesedett a tevékenység, és hogyan valósultak meg a hazai és nemzetközi célok.⁵ Ezek a dokumentumok, különösen az alapszabály óvatos, körültekintő, az adott korszakban politikai korrektségre törekvő megfogalmazása lényeges tudománytörténeti adatokat tartalmaznak, részletesebb feltárásuk azonban nem feladata a jelen tanulmánynak. A korai működés elveinek tanulmányozása napjaink tudományos eszmecseréinek és a tudomány népszerűsítésének módjához is párhuzamot kínálhat, továbbá – az információáramlás gyökeresen megváltozott környezetében is – esetleg használható ötleteket. E dokumentumok digitalizálása részben megtörtént, és indokolt lenne, hogy ilyen formában a kutatás számára is hozzáférhetővé váljanak.

Jelen tanulmányban tehát a Ligeti Lajos közreműködésével újjáalakult Kőrösi Csoma Társaság első nyilvános ülésén elmondott köszöntő tudománytörténeti tanulságait értelmezem a 20. század első felének történelmi, társadalmi és politikai kontextusában.

Ligeti Lajos és a Kőrösi Csoma Társaság(ok)

Röviden ugyan, és csak a tényekre szorítkozva, de az életrajzok és a munkásságáról készült összegző beszámolók közül több is említi a Kőrösi Csoma Társaság újjáalakítását mint Ligeti tudományos szervezői tevékenységének egyik kiemel-

³ A Ligeti-hagyatékról ld. Rottár Máté tanulmányát a folyóirat jelen számában.

⁴ Az archívum a Társaság irodájában, az ELTE BTK Múzeum krt. 4/B. szám alatti épületében található.

⁵ Itt szeretném köszönetemet kifejezni Iványi Tamásnak, a Társaság jelenlegi főtítkárnak, hogy rendelkezésemre bocsátotta az anyagokat.

kedő állomását.⁶ Terjék József szíves szóbeli közléséből (2022. augusztus) tudom, hogy Ligeti Lajos mennyire fontosnak tartotta a Társaságot, és nagyra becsülte elnöki posztját, melyet az újjáalakulástól egészen 1978-ig töltött be (azt követően pedig a Társaság tiszteletbeli elnöke lett).⁷ A Kőrösi Csoma Társaság azonos nevű elődjét a 20. század első évtizedeinek a korszellemé és a magyar orientalisztika különböző területeinek a fejlődése hívta életre. 1920-ban alakult meg, és tevékenysége többféle módon kapcsolódott a Turáni Társasághoz is.⁸ Ez utóbbi társaság tevékenységét többek között történeti, művelődés- és társadalomtörténeti, japanológiai, turkológiai szempontból vizsgálták (erről lásd alább). Működése – bár fontos lépés volt a magyarság identitásának formálásában – a szélsőséges és a tudományos szemlélethez már nem vagy alig kötődő nézetek felülkerekedése miatt vállalhatatlanná vált a valódi szakmai műhelyeket képviselő kutatók számára. A különválás elkerülhetetlen volt. A tudománytalan és politikailag erőteljesen megkérdőjelezhető ideológiák árnyékot vetettek a Kőrösi Csoma Társaságra, ezért tagsága – mint az jól ismert – 1949-től a Nyelvtudományi Társaság keretében működött tovább. A közös tevékenységnek voltak jó oldalai, például tudományos igényű rendezvények, melyek összekötötték a két intézményt.⁹ Az azonban nem volt kétséges, hogy a keletkutatók számára szükséges egy olyan fórum, ahol tudományos és népszerűsítő eszmecserét folytathatnak a hagyományosan orientalisztika néven ismert tudományterületek képviselői. E tárgykörök között – a fokozott szakosodás ellenére – mind a mai napig van összetartó elem, melyet többek között Ligeti Lajos is követett: az erős filológiai háttérű, szövegközpontú kutatás, legyen szó nyelv-, vallás-, társadalom- vagy történettudományi tématerületről. Az újjáalakult vagy – így is nevezhetjük – új Kőrösi Csoma Társaság szervezése 1968-ban indult el, és működési szabályainak megfelelően 1969-ben kezdhette meg tevékenységét.

⁶ Róna-Tas András, Ligeti Lajos (1902–1987). In: *Emlékbeszéd az MTA elhunyt tagjai felől 2002–2005*. Főszerk. Vizi E. Szilveszter, szerk. Bertók Krisztina. Budapest, 2006, 255 (a továbbiakban: Róna-Tas, Ligeti); Róna-Tas András, Ligeti Lajos (1902–1987). *Keletkutatás* 1987. ősz, 11 (a továbbiakban: Róna-Tas, Ligeti Lajos); Kara György, Louis Ligeti (1902–1987). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* 41 (1987) 5.

⁷ Róna-Tas, Ligeti Lajos, 11.

⁸ A Turáni Társaság tevékenységéről és a róla szóló szakirodalomról ld. alább.

⁹ A kényszerű, de szakmai szempontból hasznos együttélésről így ír a *Magyar Nyelv* társasági ügyeket taglaló rovata: „A Kőrösi Csoma-Társaság és az Országos Néptanulmányi Egyesület tagjainak beolvadása (1949. május 31.) Társaságunkban tömörítette a nyelvtudomány összes munkásait. Ezáltal lehetségessé vált, hogy a megújított Magyar Nyelvtudományi Társaság mint nyelvtudományunk legfontosabb társadalmi szerve 1949. december 19–21-ig megrendezze az I. országos nyelvészkongresszust.” Beszámoló a Magyar Nyelvtudományi Társaság 1955. évi közgyűléséről. *Magyar Nyelv* 51 (1955) 398.

Ligeti Lajos köszöntő beszédének eszmetörténeti előzményei

A nagy gonddal megfogalmazott köszöntő beszédben Ligeti Lajos ismertette a társaság céljait, melyek közül számos napjainkban is aktuális. Egyértelművé tette, hogy az új szervezet okult a múlt hibáiból, és minden módon igyekszik kerülni az olyan politikai elköteleződést, mint amely a 20. század húszas-harmincas éveiben rányomta bélyegét a kelettel foglalkozó intézményekre. Jelen tanulmány elején a köszöntő szövegből idézett mottó erre a fontos elvre utal. Mielőtt e jelentős kor- és tudománytörténeti dokumentum néhány részletét megvizsgálánk, érdemes áttekinteni a „kelet felé fordulás”, a keleti tanulmányok, eszmék és valóságnak vélt fantáziavilág néhány mérföldkövét – a teljesség igénye nélkül. Egy 20. század eleji helyzetkép felvázolása azért is szükséges, mert napjainkban újabb lendületet kapott a tudományosság minden alapját nélkülöző „keleti eszmeiség”, mely parádés kiadványokban és a világhálón hirdeti magát és toboroz híveket. A Kőrösi Csoma Társaságok története jó példa arra, hogy miként tudnak a tudomány művelői időtálló és valódi értéket közvetítő ismeret-terjesztést folytatni.

Véleményem szerint mind a „kelet”, mind az orientalisztika meghatározására újra és újra vissza kell térni, hiszen ezekben olyan egymástól távol eső műveltségeket és nyelveket hozunk egy táborba, amelyek több szempontból sem rokoníthatók egymással. A Közel-Kelet és a Távols-Kelet, valamint Dél- és Délkelet-Ázsia elválasztása indokolható, ahogy az iszlám, a buddhizmus és a hinduizmus világának külön kezelése is. De tagadhatatlan, hogy e földrajzi és művelődéstörténeti térségek között kulturálisan is és nyelvileg is számos kapcsolat létezik. Ha tehát ma orientalisztikáról beszélünk, akkor ezt úgy tesszük, hogy nagyszámú írott forrást és igen változatos terepkutatási eredményeket helyezünk kontextusba különböző hagyományos és új módszertani megközelítéssel. Ebben a tudományos szempontból indokolhatóan szétválasztott rendszerben jó kapcsolódási pont napjainkban a Kőrösi Csoma Társaság rendszeres előadásainak a régi hagyományokat követő működése, mely időről-időre bepillantást nyújt a magyar keletkutatás sokszínű világába, és ezzel feloldja a korlátokat. Helyes tehát újra és újra tisztázni, hogy milyen diszciplinákat és módszereket kötünk a „kelet” terminushoz.

Visszatérve a fentebb említett történelmi előzményekhez, a tisztán tudományos alapokra helyezett Kőrösi Csoma Társaság megalakulásáról kell szót ejteni, amely a Turáni Társaság és a belőle kiváló szerveződések, valamint az eszmei „vadhajtások” ellenében jött létre. A kelethez kötődő gazdasági, politikai, kulturális és tudományos tevékenység hosszú időn keresztül érlelődött a 19. század folyamán, és jutott el odáig, hogy olyan szervezeti kereteket öltön, mint a Turáni Társaság. A Társaság történetét, a benne résztvevő kiváló elmék, kalandorok és ártalmatlan vagy éppen kártékony fantazmagóriákat építgető

tagok alakját számos hazai és külföldi kutató elemezte. Az ő eredményeiket felhasználva pontosan meghatározható a Kőrösi Csoma Társaság létrejöttének szükségessége és fontossága. Mivel a turáni eszmeiség politikailag több államot is érintett, a Turáni Társaság tevékenységét feldolgozó kutatók között is sok olyan akad, aki az orientalisztika valamelyik ágát műveli. Elsősorban a japanológus Farkas Ildikó és Umemura Yuko kutatásaira¹⁰ lehet hivatkozni, akik magyar és japán oldalról vizsgálták a témát. Turkológiai szempontból szintén számos fontos cikk kötődik az eszmeiséghez és szervezeteihez, a korabeli külkapcsolatokhoz.¹¹ Farkas Ildikó többször is visszatért műveiben a „turánizmus/turanizmus” fogalmának meghatározására, széles körű forrásokra alapozva elemzéseit.¹² Felhívta a figyelmet arra is, hogy a turániség égisze alatt egymásnak gyakran homlokegyenest ellentmondó gondolatok és tevékenységek jelentek meg. A fogalom lényegét az alábbi módon összegzi:¹³ „A kiindulási pont azonban a legtöbb esetben a turáni eszme alap gondolata volt, mely szerint a magyarság a turáni népcsaládba tartozik, s feladata a többi turáni eredetűnek tartott nép jobb megismerése, kutatása, illetve velük a kulturális és gazdasági kapcsolatok kiépítésével bizonyos együttműködés kialakítása, s egyes értelmezések szerint a politikai összefogás, a »turáni szövetség« megteremtése.”

A fogalom nyelvi, kulturális, földrajzi és politikai értelmezéseket kapott, és előadások keretében, valamint a *Turán* folyóiratban eleinte olyan jól képzett tudósok foglalkoztak a definíciójával, mint például Németh Gyula vagy Teleki Pál.¹⁴ Farkas Ildikó tanulmányaiban kifejti, hogy a különböző fórumok, mint az előadások és a kiadványok, a turánizmust más-más módon értelmező csoportok gyűjtőhelyévé váltak, melyek között akadtak mérsékelték és radikálisok, tudósok és műkedvelők.¹⁵ Ha megnézzük a turánizmus gondolatvilágát követők sokszínű társadalmi hátterét, azt láthatjuk, hogy valóban heterogén csoportról van szó. Ablonczy Balázs *Keletre, magyar!* című kitűnő monográfiájában¹⁶ tíz

¹⁰ Farkas Ildikó, A turánizmus. *Magyar Tudomány* 100 (1993/7) 860–868; Umemura Yuko, *Magyarok és japánok egymásról kialakult képe és annak változása a kapcsolatok kezdeteitől a II. világháborúig*. Doktori disszertáció (ELTE BTK). Budapest, 2014.

¹¹ Általános és turkológiai szempontokat is felvető elemzések és turánizmusmeghatározások pl.: Németh Gyula, A magyar turánizmus. *Magyar Szemle* 11 (1931) 132–139; Kincses Nagy Éva, A turáni gondolat. In: *Östörténet és nemzettudat, 1919–1931*. Szerk. Kincses Nagy Éva. (Magyar Östörténeti Könyvtár, 1.) Szeged, 1991, 44–49; Oláh Péter, A török és a magyar turánizmus kapcsolata a 20. század első felében. *Keletkutatás* 2012. tavasz, 67–86; Tarik Demirkan, *Macar Turancıları*. İstanbul, 2000.

¹² Pl. Farkas, A turánizmus.

¹³ Farkas, A turánizmus, 860.

¹⁴ Ld. például a *Turán* folyóirat 1913-as I. évfolyamának 1. számát; https://adt.arcanum.com/hu/view/MTA_Turan_1913/?query=tur%C3%A1n&pg=1&layout=s (2022. január 11.).

¹⁵ Farkas, A turánizmus, 861.

¹⁶ Ablonczy Balázs, *Keletre, magyar! A magyar turánizmus története*. E-könyv. Budapest, 2017, 15–16. (A rendelkezésemre álló e-könyv lapszámozása eltér a nyomtatott változatétól.)

különböző célt sorolt fel, összegezve, hogy ki mit várt el vagy vélt megtalálni a mozgalomban.¹⁷

A mozgalom kétségtelenül pozitív eleme volt, hogy a figyelmet olyan műveltségekre és nyelvekre irányította rá, melyeket akkoriban kezdtek filológiai alapossággal tanulmányozni. Ráadásul az eredmények megismerésére a szélesebb társadalmi rétegek és csoportok körében is igény mutatkozott. Erre utalnak például a korabeli sajtóban megjelent hírek, melyekről alább lesz szó. A szervezeti keretet az 1910-ben alakult Turáni Társaság adta ahhoz, hogy a Kelettel sokoldalúan kezdjenek foglalkozni. Működését híres mecénások pártfogolták, és politikai kötődése révén állami támogatásban is részesült.¹⁸ Bár a Társaság tevékenysége kezdetben valóban hozzájárult a tudományos megismeréshez (lásd a *Turán* folyóirat számaiban megjelent tudományos igényű tanulmányokat), terepkutatásokat és diákcsereket támogatott, valamint nyelvtanfolyamokat szervezett, az alapeszme a későbbiekben egyre több új vagy felújított elemet fogadott magába az eredeti célokhoz képest, többek között az I. világháborút követő lelki trauma feldolgozására használt öngizolási törekvéseket.¹⁹ Ekkor egyre világosabbá vált, hogy a kelet valós hátterű megismerése és megismertetése nem működhet ebben a keretben. Ez az igény hívta életre a Kőrösi Csoma Társaságot, amelynek tagságát a Turáni Társaságot „testületileg” elhagyó²⁰ orientalisták alkották, és Teleki Pál is nevét adta az új szervezet célkitűzéseire.

Ormos István arabista a Pröhle Vilmos munkásságának szentelt tanulmányában – amellet, hogy bemutatta a sokoldalú, de egyes nézeteit tekintve éppen a turanizmus tudományosan nem igazolható eszméit valló kutatót – megemlékezett a Kőrösi Csoma Társaság és a Turáni Társaság viszonyáról is. Bár a Kőrösi Csoma Társaság a Turáni Társaság egyfajta jogutódjaként tekintett magára, és újonnan induló folyóirata, a *Kőrösi Csoma Archivum* is a *Turán* folytatójának vallotta magát, az új fórumok, amint erre Ormos felhívta a figyelmet, nevükben már nem azonosultak a turáni eszmeiséggel.²¹

A Társaság megalakulásáról és a *Kőrösi Csoma Archivum* elindulásáról maga a folyóirat első száma számol be, mely elsődleges forrásként szolgálhat egy jövőbeni részletes, a Kőrösi Csoma Társaság történetéről szóló munka

A könyvről számos recenzió készült, melyek szerzőjük szakmai háttérének megfelelően számos adattal egészítik ki az egyébként alapos, sokoldalú, mégis közvetlenebb stílusban megírt művet. Ld. pl. Sárközy Miklós, A magyar turanizmus története. *Magyar Tudomány* 179 (2018/2) 277–281; Ferenc Laczó, Keletre, magyar! A magyar turanizmus története [To the East Hungarian! A history of Turanism in Hungary] By Balázs Ablonczy. Budapest: Jaffa, 2016. 296 pp. *Hungarian Historical Review* 6 (2017/1) 250–253.

¹⁷ Ablonczy, *Keletre, magyar!*, 15–16.

¹⁸ Farkas, A turanizmus, 863.

¹⁹ Farkas, A turanizmus, 864.

²⁰ Ablonczy, *Keletre, magyar!*, 112.

²¹ Ormos István, Adalékok Pröhle Vilmos alakjához. *Keletkutatás* 2012. tavasz, 46.

megírásához. „Az Olvasóhoz” intézett beköszöntő világosan leírja a Társaság célját: „Programunk a Keletkutatásnak az a területe, mely a magyarságot őstörténeténél és helyzeténél fogva leginkább érdekli.”²² A korabeli sajtót tallózva – a teljességre törekvés nélkül – kiválasztottam néhány tudósítást,²³ melyek hírül adják a Kőrösi Csoma Társaság megalakulását, és későbbi tevékenységéből is kiszemeltem néhány olyan hírt, melyek bizonyítják, hogy a Társaság olyan tényező volt a magyar társadalmi életben, amelyre érdemes figyelni.²⁴

Az *Uj (sic!) Nemzedék* (1913-tól 1944-ig megjelenő politikai, szépirodalmi és közgazdasági hetilap, 1919-től napilap) az alábbi módon méltatja a Társaság megalakulását:

„Teleki Pál gróf a magyar tudományos élet egyik büszkesége volt már régen, mielőtt az idők viharos járása a politikai élet élére sodorta. Most, hogy bucsut mondott a politikának, természetesen újra előbbi foglalkozásához, a tudományos munkához sietett vissza. Rövidesen megtartja magántanári próbaelőadását a budapesti tudományegyetemen, rendes előadásokat is fog tartani, de tovább folytatja tudományos kutatásait is. Ezekhez kapcsolódik a *Kőrösi Csoma-Társaság* munkája is, amelynek vezetését szintén ő vette a kezébe.

A Kőrösi Csoma-Társaság körülbelül egy évvel ezelőtt alakult, tagja lett a magyar tudományos világ majd valamennyi tagja, aki keleti kutatással foglalkozott. Az «Ázsiai Bizottság» munkáját akarták átvenni és szélesíteni. És míg a Turáni Társaság inkább társadalmi és politikai uton igyekszik kapcsolatot létesíteni a keleti rokonépekkel, az új társaság a *tudományos munkát* tűzte ki egyetlen céljául.

Felkerestük ma a társaság titkárát, *Német (sic!)* Gyula egyetemi tanárt, aki a társaság munkájáról és céljairól a következőket mondta munkatársunknak:

– Célunk a magyar érdekű keleti kutatás, a magyar őstörténet felfedése, Mivel a magyar keleti nép, számtalan keleti probléma kapcsolódik ehhez, így különösen a törökség kutatása. Munkánk másik része a Balkán-kutatás modern szempontból is.”²⁵

Stein Aurél (1862–1943), a sokoldalú Ázsia-kutató szintén gyakori szereplője a korabeli magyar sajtónak. A *Pesti Hírlap*²⁶ beszámolt arról, hogy a Kőrösi Csoma Társaság tiszteleti tagjává választották, és mivel a társasági ülést éppen akkorra időzítették, amikor Magyarországon tartózkodott, megköszönte a megtiszteltetést, és méltatta Kőrösi Csoma Sándor úttörő tudományos tevékenységét. Teleki Pál programbeszédében kiállt amellett, hogy Magyarország lehet

²² Első kötete: *Kőrösi Csoma Archivum* 1 (1921/1) (digitalizált változata még nincs).

²³ Jelen tanulmányban nem közlöm a kiválasztott cikkeket, ezek egy további kutatás részét képezhetik.

²⁴ Teleki Pál neve és szerepe természetesen jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az esemény hírértékű legyen.

²⁵ *Uj Nemzedék* 1921. november 13., 8. Az idézetekben a korabeli sajtó helyesírását követem.

²⁶ *Pesti Hírlap* 1924. május 14., 6.

a híd a keleti értékek nyugat felé közvetítésében, s figyelmeztetett arra, hogy a szélsőségek nem hozhatnak valódi, értékelhető eredményt. Stein e gondolatokra így reagált: „Szívből kívánja, hogy az elnöki felszólítás a magyar társadalomhoz hatásos legyen, s termékenyítő hatása következtében majd képét nyerhessük azoknak a fejleményeknek, melyek megalkotják a kapcsolatot a Kelet és Nyugat műveltsége között a magyar műveltségnek keleti kutató munkássága révén.”²⁷

Az új Kőrösi Csoma Társaság céljai és tevékenységének kezdete – Ligeti Lajos köszöntője

A korábbi kelettel foglalkozó társaságok tevékenységében is részt vevő Ligeti Lajos pontosan ismerte azokat a problémákat, melyeket az ő vezetésével és az ő égisze alatt újrainduló szervezetnek el kellett kerülnie. Továbbá, mivel huszonegy esztendeig mint alelnök vett részt a Magyar Tudományos Akadémia munkájában, azzal is tisztában volt, hogy egy tudományos tevékenységet és ismeretterjesztést is felvállaló szervezet milyen keretek között mozoghat a hatvanas évek végének Magyarországon. A korszak tudománypolitikáját jól ismerve 1968-ban látta elérkezettnek az időt, hogy személyes befolyását latba vetve újra összefogja a magyarországi keletkutatókat. Az indulás értékes kordokumentuma az alapszabályzat, melynek több változatát őrzi az ELTE BTK kampuszán található irodahelység. A többszöri pontosítás, a szöveg egyes részeinek újragondolása és a javítások mind azt sugallják, hogy a célkitűzés, a szervezet felépítése és a tevékenységi körök meghatározásában nagy gonddal kellett eljárni. Véleményem szerint ebben – amellet, hogy a szervezeti forma jogi háttérének is meg kellett felelni – nagy szerepet játszott az is, hogy a kelet megismerésének céljából szervezett korábbi társaságok szélsőségeit elkerüljék, valamint a lehető legkisebb esélyt adják arra, hogy az adott korban politikailag kifogásolható témák előkerüljenek.

A köszöntő szöveget Ligeti nagyon átgondoltan fogalmazta meg. Szinte minden mondata olyan fontos kijelentéseket és érveket tartalmaz, amelyek a fentebb felvázolt történeti, társadalmi és eszmetörténeti összefüggésben jól értelmezhetők, és amelyekből azok, akik ismerik a Társaság előtörténetét, megértik a mondandó súlyát. A tagság többségét a 20. század eseményeit és ideológiai viharait átélő idősebb korosztály és tanítványaik adták; az új nemzedék a mestereitől első kézből ismerhette meg az orientalisztika tudománytörténetének korábbi állomásait.

Mielőtt rátérnék a Ligeti Lajos által kijelölt célok részletesebb bemutatására, szót kell ejteni a „krónikás” Ecsedy Ildikó (1938–2004) jegyzőkönyveiről. Az újjáalakuló Kőrösi Csoma Társaság jegyzői feladatait ellátó fiatal kutató évről-évre az *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* hasábjain,

²⁷ Uo.

a „Chronica” rovatban összegezte az eseményeket. Öt alkalommal írt angol nyelvű, a nemzetközi tudományos közönségnek szánt áttekintést az előző év (néhány alkalommal kétéves időszak) eseményeiről. Írásai kiemelkedően fontos, elsődleges forrásnak számítanak a Társaság korai történetéhez.²⁸ Ecsedy Ildikó, mint a korszak valamennyi orientalista tudósa, kutatója, jelen volt a közgyűléseken és a felolvasó üléseken, jegyzőként pedig tagja volt a Társaságot vezető választmánynak, így beszámolóiban az ott született döntésekről is tudósít. A rá jellemző filológiai aprólékossággal és pontossággal adta közre évről-évre a krónikát, melyből kirajzolódik, hogy a hetvenes években miként kerültek elő újabb és újabb témák, és hogyan vált a konferenciák révén nemzetközi tényezővé a Társaság tevékenysége. Sajnos ezek a pontos és részletes beszámolók a későbbiekben már nem kerültek be az *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* folyóiratba, így a nemzetközi közönség nem szerezhetett tudomást a Kőrösi Csoma Társaság rendszerszerű működéséről, de az általa szervezett nemzetközi konferenciákról számos orientalisztikai folyóirat beszámolt.²⁹

Ligeti köszöntő beszédéhez további kiegészítő adatokkal szolgálnak a jegyzőkönyvek, melyekből megtudható, hogy az alapszabályt, a célkitűzéseket és a személyi ügyeket 1968. december 13-án tárgyalták. A leendő tagoknak már korábban (1968 szeptemberében) kiosztott jelentkezési lapokra rákerült egy szövegrész a Társaság céljairól,³⁰ melyet Ligeti később megnyitó beszédében részletesen kifejtett. A tagság tiszteletbeli elnöknek választotta a turkológus Németh Gyulát (1890–1976), és Ligeti Lajos elnökletével megindult a Társaság működése. A tisztségviselők akkor még pályájuk elején járó, de később egytől-egyig nemzetközi hírű kutatóvá váló orientalisták voltak.³¹

²⁸ Hilda Ecsedy, The Kőrösi Csoma Society 1969. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* 23 (1970) 373–374; Uő, The Kőrösi Csoma Society 1970. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* 26 (1972) 151–152; Uő, The Kőrösi Csoma Society on the Eve of the Second Triennium. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* 27 (1972–1973) 381–384; Uő, The Kőrösi Csoma Society 1972–1973. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* 29 (1975) 265–269; Uő, The Kőrösi Csoma Society 1974–1975. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* 30 (1976) 137–140; Uő, The Kőrösi Csoma Society 1975–1978. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* 33 (1979) 345–348. Ecsedy később a *Keletkutatásban* is közreadott egy összegző áttekintést a Társaság történetéről, melyben a magyar közönség számára is leírta tapasztalatait. Ecsedy Ildikó, A Kőrösi Csoma Társaság. *Keletkutatás* 1988. tavasz, 85–90.

²⁹ Ilyen volt például a nemzetközileg nagy sikert arató *Kőrösi Csoma Szimpózium (Symposium dedicated to the memory of Alexander Csoma de Kőrös, 24–30 September 1976, Mátrafüred)*. Ezen konferenciák története nem témája a jelen tanulmánynak.

³⁰ Ecsedy az alábbi módon mutatta be a szándéknyilatkozat szövegét: „The Kőrösi Csoma Society, in conformity with the living memory of its illustrious eponym, aims at investigating the countries and peoples in the East, their language and culture, literature and history; it aims to acquire a better knowledge and understanding of them and to promote friendship between the peoples.” Ecsedy, The Kőrösi Csoma Society 1969, 373.

³¹ Uo.

A továbbiakban néhány gondolatot szeretnék kiemelni a köszöntőből, elsősorban olyan megjegyzéseket, melyek rávilágítanak az alapító és környezete törekvéseire. Ligeti mindenekelőtt tisztelettel adózik az elődök tevékenysége előtt, elismerve érdemeiket, de megjegyzi, hogy kiemelt cél az eszmetörténeti szélsőségek elkerülése (lásd a mottóban említett gondolatot: „tévedéseikből okulni”). Összegezi az 1920-ban alakult Kőrösi Csoma Társaság néhány megkérdőjelezhetetlen eredményét, hogy magas szinten művelte a tudományt. „Mint zárt körű tudós társaság tagjaival szemben (kiknek a száma a negyvenet soha meg nem haladta)³² magas követelményeket támasztott”,³³ és nem engedett a tudománytalan, politikailag gerjesztett látványos, de „délibábos” vadhajtásoknak. Munkáját olyan külföldi tudományos tekintélyek legitimálták, mint Stein Aurél, a dán nyelvész-turkológus Vilhelm Thomsen (1842–1927) vagy a turfáni feltárásáról is híres német orientalista Friedrich W. K. Müller (1863–1930).

Ezután Ligeti felsorolja azokat a tevékenységi formákat, amelyeket az előző társaság folytatott (és amelyeket ő maga is szánhatott az új szerveződésnek): felolvasó ülések, folyóirat (*Kőrösi Csoma Archivum*) és idegen nyelvű monográfiák (*Bibliotheca Orientalis Hungarica*) kiadása. Az „elitista” tudományművelés mellett azonban a század első évtizedeiben is szükséges volt a kelethez kötődő tudományos népszerűsítés, a szélesebb tömegek bevonása. Ligeti ennek ellenére a beszédben nem említi a Turáni Társaságot (főleg nem a Turáni Társaságot is inkább „lejárató” Turáni Szövetséget), amelyek túlzottan szélesre tárták kapujukat, kisebbségbe szorítva a józanul gondolkodókat. Csak az 1932-ben alakult Magyar Keleti Társaságról emlékezik meg, és rámutat arra, hogy nem töltötte be azt a szerepet, amit kellett volna: „Ha a régi Csoma Társaság programja és tagsági kerete a kelleténél szűkebbnek bizonyult, úgy hamarosan kiderült, hogy az új Keleti Társaság programja a tudományos kutatástól az igénytelen népszerűsítésig tervszerűtlenül és ellenőrizetlenül hullámozott.”³⁴ Megfelelő példának látja viszont a Magyar Előázsiai Társaságot, melynek programját később az Ókortudományi Társaság vitte tovább.

Ligeti köszöntő szövege közepére helyezte a fő mondanivalót, hogy miért most és miért a két tevékenységi formát (a tudomány magas fokú művelését és a hiteles, kutatásokon alapuló ismeretterjesztést) egyesítve alakul újjá a Társaság. Mesterien bánik a szavakkal, ahogy ezt a célkitűzést megindokolja: „A hazai orientalisztika eközben megizmosodott, programja, céljai, lehetőségei világosabbakká váltak, mint valaha, és nem utolsósorban – célratoró, szívós munkánk eredményeképpen – felnőtt fiatal orientalistáinknak egy számottevő gárdája, amely színvonalával, eredményeivel méltón csatlakozik a magyar orientalisz-

³² „... akiknek különben alig negyede volt orientalista, a többi háromnegyed rész magyar nyelvészekből, néprajzosokból, régészekből és más őstörténészekből állott ...” Ligeti, *Köszöntő*, 2.

³³ Ligeti, *Köszöntő*, 1.

³⁴ Ligeti, *Köszöntő*, 2.

tika nagy hagyományaihoz. És nem utolsósorban, megnőtt a »kiművelt emberfők« között is azok száma, akik fokozott érdeklődéssel fordulnak Kelet népei felé; azok irodalma, művészete, kultúrája, múltjuk értékei, jelenük küzdelmei és sikerei számukra napról-napra újra jelentkező élmény. A tömegkommunikáció és a közlekedés bámulatatos iramú fejlődése következtében Kelet ismerete többé nem kiválasztottak privilégiuma, hanem tömegek mindennapos szükséglete.”³⁵

Mint olvasható, a korábbi célok és elvek, vagyis a magyarok helyének meghatározására vonatkozó igény (lásd fentebb Németh Gyula nyilatkozatát), nem fordulnak elő az új társaság kezdeti törekvései között. A szöveg végén ugyan elbújtatva megjelenik, de Ligeti óvakodik ezt a gondolatot középpontba helyezni. Viszont ahogy a Társaság első esztendei elteltek, és politikailag biztonságban érezhette magát, nyíltan megjelent az addig csak lappangó igény, hogy tudományos keretek között foglalkozni kell a magyarság keleti kapcsolataival és eredetünk kérdésével. Ennek lett nagyszerű, időtálló eredményeket felmutató rendezvénye az 1973-as őstörténeti konferencia és kiadványa.³⁶ Ecsedy Ildikó erről az eseményről is pontos beszámolót írt:³⁷ A köszöntő beszédben Ligeti hosszan méltatja a névadó, Kőrösi Csoma tevékenységét, népmesei metaforákkal és retorikai kérdésekkel tarkítva emlékezik meg alakjáról. Aznapi előadásának felvezetése pedig egy rövid utalás a „jugarok népére”, akiknek a megkeresése és a magyar őshaza felkutatása volt a Társaság névadója, a székely tudós egyik legfőbb törekvése. Ligeti az előadásáról pár szót ejtve az alábbi módon folytatja köszöntőjét: „... el is jutottam mai előadásom tárgyához, amelynek címét így is fogalmazhattam volna: A jugarok nyelve a tatárjárás korában. Sietve hozzáfűzném, hogy mondanivalómnak semmi köze az idejétmúlt őshazakutatáshoz, de még a magyar őstörténethez sem (legalábbis közvetlen formában).”³⁸

A Kőrösi Csoma Társaság újjászerveződését követően a Társaság szakemberekhez és az értő nagyközönséghez egyaránt szóló folyóirata, a *Keletkutatás* első, 1973-as számában Ligeti Lajos tényszerűen, de érezhető büszkeséggel beszél a magyar orientalisztika eredményeiről,³⁹ felsorolva minden olyan tudományterületet, melyek tudományos igényű művelése ma is kapcsolódik a Társasághoz és megjelenik a felolvasó üléseken.

³⁵ Ligeti, *Köszöntő*, 4.

³⁶ Ld. Ecsedy, *The Kőrösi Csoma Society 1972–1973*, 267; Uő, *A Kőrösi Csoma Társaság*, 88. Az említett kiadvány: *Magyar őstörténeti tanulmányok*. Szerk. Bartha Antal–Czeglédgy Károly–Róna-Tas András. Budapest, 1977. – A leendő *oral history* adatbázisához (ennek fontosságáról ld. fentebb) egy rövid visszaemlékezés: Kara György gyakran emlegette, ha a kötet szóba került az előadásain, hogy mennyit dolgozott a szerkesztésével, de hozzátette – inkább ironikusan, mint keserűen –, hogy a neve valamiért nem került be a szerkesztők közé.

³⁷ Ecsedy Ildikó, *A Kőrösi Csoma Társaság őstörténeti konferenciája* (1973. november 21–23.). In: *Magyar őstörténeti tanulmányok*, 327–332.

³⁸ Ligeti, *Köszöntő*, 7.

³⁹ Ligeti Lajos, *Keletkutatásunk helyzete. Keletkutatás* 1973, 5–13.

FÜGGELÉK

Ligeti Lajos köszöntője az újjáalakult Kőrösi Csoma Társaság első ülésén⁴⁰

Tisztelt Társaság!

Mai ülésünkkel megkezdjük alapszabályszerű működésünket. E számunkra ünnepléses órában – régi jószokásainkat és hagyományainkat követve – mindenekelőtt elődeinkről kívánunk megemlékezni: sikereikből erőt meríteni, küzdelmeikből, tévedéseikből okulni akarunk s, ami a legfőbb törvény a számunkra, időtálló eredményeiket őrizni fogjuk és minden erőnkkel azon leszünk, hogy a készen kapott eredményeket tovább fejlesszük, újabbakkal gyarapítsuk.

Nemsokára ötven esztendeje lesz annak, hogy megalakult a magyar orientalisták első tudományos társasága, amely Kőrösi Csoma Sándornak, a magyar őshazakutatónak vette fel a nevét. Céljául a magyar érdekű keletkutatás művelését tűzte ki. Mint zárt körű tudós társaság, tagjaival szemben (kiknek a száma a negyvenet soha meg nem haladta) magas követelményeket támasztott; külföldi tagjai sorában megtalálhatók voltak a nemzetközi orientaliztika olyan világhírű képviselői, mint F. W. K. Müller, Stein Aurél, Vilhelm Thomsen és sokan mások. Sokoldalú [2] tevékenységet fejtett ki: felolvasóüléseket tartott, folyóiratot adott ki (Kőrösi Csoma-Archívum) és idegennyelvű monográfia-sorozatot indított (Bibliotheca Orientalis Hungarica).

Ez az első Kőrösi Csoma Társaság szűk tudományos programjával, exkluzív tagságával (akiknek különben alig negyede volt orientalista, a többi háromnegyed rész magyar nyelvészekből, szlavistákból, néprajzosokból, régészekből és más őstörténészekből állott) természetesen nem tudta kielégíteni a hivatalos programon kívül serénykedő egyéb orientalisták, valamint a keleti kultúrák, irodalmak egyre növekvő számú híveinek érdeklődését.

Így került sor 1932-ben a Magyar Keleti Társaság megalapítására. Ha a régi Csoma Társaság programja és tagsági kerete a kelletnél szűkebbnek bizonyult, úgy hamarosan kiderült, hogy az új Keleti Társaság programja a tudományos kutatástól az igénytelen népszerűsítésig tervszerűtlenül és ellenőrizhetetlenül hullámozott. Tagsága inkább alkalmi munkatársakból toborzódott. Előadásait is gyakran partner-egyesületekkel közösen bonyolította le; a partnerek megválogatásában szintén nem tanúsított [3] valami különösebb igényességet, hiszen közöttük nemcsak a Kőrösi Csoma Társaságot, hanem a Turáni Társaságot is megtalálhatjuk.

⁴⁰ Az írógéppel írt szöveg átírásánál *i, ú, ű* betűt alkalmaztunk az eredeti *i, u, ü* helyett, és javítottuk a nyilvánvaló betűtévesztéseket és elírásokat, meghagytuk viszont az eredeti központozást és egyéb jellegzetességeket (egybeírás-különírás). A kézirat végén, a 8. oldal alján ez a mondat olvasható: „Ligeti Lajos: Az ujjur nyelv a mongol korban. Kőrösi Csoma Társaság 1969. márc. 14.-i ülésén tartott előadás bevezetője.”

Nem volna teljes a kép, ha nem emlékeznénk meg a második világháborút megelőző és követő évek Magyar Előázsiai Társaságáról. Ez a sajnos rövid életű tudományos társaság, mely programját nevével kellően jelezte, *Oriens Antiquus* című kiadványával figyelemreméltó színvonalat jelentett s egyben hírt adott arról is, hogy a magyar orientalisztikának egyes, eddig kellő figyelemre nem méltatott területein is van mondanivalója a nemzetközi orientalisztika számára.

A felszabadulás után a tudományos társaságok újjászervezése során formailag megszűntek az orientalista társaságok. Megszűnt a Magyar Keleti Társaság, még pedig a nélkül, hogy programját, vagy annak valamely részét valamely más szerv átvállalta volna. Megszűnt a Magyar Előázsiai Társaság is, programját azonban az újonnan alakult klasszika-filológiai szervek, majd pedig a később megszervezett Ókortudományi Társaság vitte tovább. Végül megszűnt korábbi szervezetében a Körösi Csoma [4] Társaság is, illetőleg annak programját, ésszerű kiigazításokkal – 1950-től kezdve – a Magyar Nyelvtudományi Társaság Orientalisztikai Szakosztály keretében vitték és fejlesztették tovább a magyar orientalisták.

Az új keretek között dolgoztunk éveken át, talán nem is eredménytelenül. A hazai orientalisztika ezenközben megizmosodott, programja, céljai, lehetőségei világosabbakká váltak, mint valaha, és nem utolsósorban – célratoró, szívós munkánk eredményeképpen – felnőtt fiatal orientalistáinknak egy számottevő gárdája, amely színvonalával, eredményeivel méltón csatlakozik a magyar orientalisztika nagy hagyományaihoz. És nem utolsósorban, megnőtt a „kiművelt emberfők” között is azok száma, akik fokozott érdeklődéssel fordulnak Kelet népei felé; azok irodalma, művészete, kultúrája, múltjuk értékei, jelenük küzdelmei és sikerei számukra napról-napra újra jelentkező élmény. A tömegkommunikáció és a közlekedés bámulatos iramú fejlődése következtében Kelet ismerete többé nem kiválasztottak privilégiuma, hanem tömegek mindennapos szükséglete.

[5] Ilyen körülmények közt határoztuk el, hogy megalakítjuk a magyar keletkutatók társaságát, amelyben helyet kapnak és szóhoz jutnak – Kelet tudós kutatói mellett – mindazok, akik magas színvonalon kívánnak megismerkedni a régi és mai Kelet kultúrájával, szabadságért folytatott küzdelmeivel, önálló életét gazdagító eredményeivel. Az eredményes munka végzéséhez szükséges feltételeket a Magyar Tudományos Akadémia biztosította számunkra; támogatásáért, segítségéért e helyről is őszinte köszönetet mondok. Most már csak rajtunk áll, hogy a bizalomnak megfelelően, hogy gazdag terveinket eredményesen megvalósítsuk.

Társaságunk névadójául mi is Körösi Csomát választottuk: Körösi Csoma Sándort, az első tibeti tudományos nyelvtan és szótár szerzőjét, a tibeti filológia megalapítóját. Szemünkben ő nem pusztán jelkép. Halálának 100. évfordulója alkalmából, 1942-ben a budapesti Tudományegyetemen megindult a tibetisták képzése. Az azóta eltelt idő alatt nyolcan keltek fel a szemináriumi asztaltól, hogy a tibeti nyelv ismeretével, s a [6] szükséges tudományos módszerekkel felvértezve bekapcsolódjanak a nemzetközi tibetisztikai kutatásokba. Tudományos munkájukkal már

eddig is bebizonyították, hogy nemcsak hűséges őrzői, de eredményes gyarapítói is a csomai hagyományoknak.

Kőrösi Csoma Sándor hát a mi számunkra többé nem a romantikus őshazakutató. De mégis, feledhetjük-e, hogy a nagyenyedi és göttingai tanulói után, Csoma, ez az „árva magyar, pénz és taps nélkül”, 35 éves korában, érett fejjel, de ifjonti lelkesedéssel szívében gyalogszerrel nekivágott a távoli ázsiai tájaknak, hogy megkeresse a magyarság bölcsőjét és, ha lehetséges, felkutassa az őshazában rekedt atyáncfiakat. Akárcsak a népmesék hőse, ő is kiállta a három meg a hét próbát: három lámakolostorban eltöltött hét esztendőt. Közben megírta a tibeti nyelvtant meg a szótárt, s nyomában szállt felé a világhír; hazájában is tagjai sorába emelte a Tudós Társaság. De ami a szemében a legfontosabbnak tűnt, a tibeti szent könyvekben – úgy hitte – nyomára jutott annak, amiért kijött Ázsiába: rábukkant a jugar nép nyomára. Ezek lehetnek azok, akiket ő keres. [7] Azt is kinyomozta, hogy országuk ott lehet valahol Kína északi szomszédságában.

Eleget tett minden vállalt kötelezettségének, és bár elszállt felette az ifjúság, 58 éves korában, deresedő fővel, megindult újra, ismét gyalogszerrel, ezúttal észak felé, arra felé, amerre a jugarok országa lehet. Nem jutott messzire, csak a dardzsi-lingi temetőig, igaz, onnan aztán messzire vitte hírünket a világba.

Tisztelt Társaság! Ezzel voltaképpen el is jutottam mai előadásom tárgyához, amelynek címét így is fogalmazhattam volna: A jugarok nyelve a tatárjárás korában. Sietve hozzáfűzném, hogy mondanivalómnak semmi köze az idejét múlt őshazakutatáshoz, de még a magyar őstörténethez sem (legalábbis közvetlen formában). A nemzetközi turkológiai kutatások egyik régóta időszerű kérdését vetem fel, nevezetesen az ujjur nyelv történetéről évek óta folytatott kutatásaimnak újabb eredményeiről szeretnék beszámolni. Pontosabban a réginek mondott ujjur nyelv történetének egy nevezetes szakaszát, a XIII–XIV. századot kívánom [8] megvilágítani.

Mondanivalómat úgy szeretném megfogalmazni, hogy az a be nem avatottak számára is érthető legyen. Elnézést kell ezért kérnem a hozzáértőktől, ha olykor banális megállapításokat hallanak tőlem, viszont arra kérem t. hallgatóimat, hogyha valamely kérdésről nem a kívánt világossággal szóltam volna, ne restelljenek az előadás után kételyükre tőlem felvilágosítást kérni.

Lajos Ligeti and the Csoma de Kőrös Society

Ágnes BIRTALAN

The present article aims at displaying a rare document discovered in Lajos Ligeti's (1902–1987) heritage kept in the Oriental Collection of the Library and Information Centre of the Hungarian Academy of Sciences. The document belongs to those few items that are related to the re-establishment of the Csoma de Kőrös Society in 1968–1969. Ligeti, the main initiator of reorganizing the Society, prepared an introductory talk setting the course for the future activity. As the predecessor of the present Society became involved in political manoeuvres and extremist views in the late 1920s and 1930s, the new organization had to follow a course not to be tainted by unwelcome political opinions. Ligeti formulated his words concerning the Society's goals and the target groups of its activity very cautiously. He clearly pointed out that the reorganized Society would become the forum of experts from all the fields of Oriental studies, and he also intended to involve the “learned audience”, who were interested in the latest trends and results of high-level research. The document – which is a primary source for further studies as well – is presented within its specific historical and ideological milieu throughout the first half of the 20th century. Such an analysis underlines Ligeti's wise policy balancing between his goals and the political options. Ligeti's introductory speech sheds light on the cultural situation and political conditions of the time (late sixties) and, in addition, is an essential document of the reorganized society.